

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Tulkkaus viittomakielisen teatteriproduktion
harjoituksissa**

Samuli Mänttari

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

Zita Kõbor-Laitinen

Huhtikuu / 2013

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Samuli Mänttari	Sivumäärä 32 ja 1 liitesivua
Työn nimi Tulkkaus viittomakielisen teatteriproduktion harjoituksissa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Zita Kõbor-Laitinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Teatteri Totti	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli saada selville toimiva tulkkausikäytäntö, jota voisi toteuttaa vieraskielisen ohjaajan työskennellessä viittomakielisen teatterin harjoituksissa. Pohdin myös paritulkkauksen, simultaanitulkkauksen ja konsekutiivitulkkauksen merkityksiä eri tulkkaustilanteissa. Opinnäytetyö toteutettiin Teatteri Totin Tuhlaajatyttö- näytelmän harjoituksissa ja pääasiallisena tutkimusmenetelmänä oli dokumentointi, eli videokamera kuvasi harjoituksia itsenäisesti seitsemän päivän ajan. Teatteri Totti toimi myös työn tilaajana.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa käsitellään dokumentointia, harjoituspäiväkirjaa, viittomakielentulkin toimenkuvaa, tulkkauksen teoriaa, sekä teatteritulkkausta.</p> <p>Tulkin roolista teatterin harjoituksissa todettiin, että tulkkauksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että tulkki on harjoituksissa osa tiimiä, jonka jokaisella jäsenellä on oma tehtävänsä. Tulkkauksen sujuvuuteen ja asioiden välittymiseen vaikutti kielitaidon lisäksi sosiaaliset taidot, sopeutumiskyky, sekä positiivinen asenne työtä ja asiakkaita kohtaan.</p> <p>Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että tulkin sijoittumisessa on tärkeintä, ettei tulkki jämähä paikoilleen, vaan liikkuu tilanteen vaatimalla tavalla. Harjoituksiin valmistautumisessa on tärkeää tutustua käsikirjoitukseen ja rooleihin. Etenkin paritulkkauksen tarpeellisuus nousi tutkimustuloksissa merkittävään rooliin tulkkauksen toimivuuden kannalta. Kun harjoituksissa oli samanaikaisesti kaksi tulkkiä, tulkkaus oli laadukkaampaa jolloin harjoitukset sujuivat keskeytyksettä eikä aikaa ei kulunut hukkaan. Tutkimuksesta ei käy selkeästi ilmi milloin tulkkaus kannattaa vaihtaa simultaanista konsekutiiviksi, mutta tilanteissa joissa näin tapahtuu, tulkin on informoitava välittömästi kaikkia osapuolia asiasta ongelmien välttämiseksi. Tuloksissa sivutaan myös tulkin käyttäjien osuutta tulkkauksen onnistumiseen.</p> <p>Tutkimuksessa todetaan, että tulkkausratkaisut ovat hyvin tilannesidonnaisia. Tulkkauksen yhteen soveltaminen viitotun tekstin kanssa on erittäin haastavaa.</p> <p>Palvelun tuottajat, sekä tulkit saavat opinnäytetyöstä hyödyllistä tietoa teatteritulkkauksen asettamista haasteista asioimistulkkaukseen verrattuna. Tutkimustuloksia voi käyttää perehdyttämismateriaalina niin harjoituksiin valmistautuville tulkeille, kuin myös tulkin käyttäjille.</p>	
Asiasanat teatteritulkkaus, konsekutiivitulkkaus, simultaanitulkkaus, paritulkkaus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpreting

ABSTRACT

Author Samuli Mänttari	Number of Pages 32 + 1
Title Interpreting sign language theater company's rehearsals	
Supervisor(s) Zita Kõbor-Laitinen	
Subscriber and/or Mentor Theatre Totti	
Abstract <p>The aim of this thesis was to find a functioning interpreting practice that could be used at a sign language theater company's rehearsals, when the company is working with a director who doesn't sign. I have also reflected on the relevance of team interpreting, simultaneous interpreting and consecutive interpreting in different situations. This thesis was produced during the rehearsals of Theatre Totti's play Tuhlaajatyttö, and the primary method of research used was documentation, i.e. rehearsals were recorded by video camera for seven days. Theatre Totti was the subscriber of this thesis.</p> <p>In the theoretical portion of this thesis I discuss documentation, keeping a research journal of the rehearsals, the job description of a sign language interpreter, theory of interpreting, and theatrical interpreting.</p> <p>My conclusion concerning the role of the interpreter at rehearsals was, that in order for the interpreting to be successful, it is important that the interpreter is included as part of the team in which every person plays their part. In addition to language skills, social skills, adaptability and a positive attitude towards the clients and the task at hand influenced the fluency of interpreting.</p> <p>The results of this thesis show that the most important thing of the interpreters positioning is that the interpreter moves required by the situation. Training preparation, it is important to explore the script and roles. In particular, the team interpretation was very important to achieve a successful interpretation. When the rehearsal was at the same time two interpreters, interpreting the higher quality of the exercises were carried out without interruption. The study is not clear when interpreting want to change simultaneous to consecutive, but the situations in which this occurs, the interpreter must be informed immediately of all the parties to avoid problems. In my results I also shortly examine how those using the interpreter affect the outcome of the interpreter's work.</p> <p>It is stated in this thesis, that the decisions made by interpreters are largely situative. Fitting the Finnish interpretation to signed text is extremely challenging.</p> <p>This thesis provides service providers and interpreters useful information about the challenges set by theatrical interpreting, as opposed to other areas of interpreting. The results of this study can be used as orientation material in preparing for theater rehearsals, by both interpreters and those using an interpreter.</p>	
Keywords theatre interpreting, consecutive interpreting, simultaneous interpreting, team interpreting	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	5
2 TEATTERI TOTTI	7
2.1 Alkuaikojen toiminnasta tähän päivään	7
2.2 Viittomakielisen teatterin merkitys kuurojen yhteisölle	8
3 TYÖN LÄHTÖKOHDAT	9
3.1 Aineiston keruumenetelmän valinta	9
3.2 Tutkimuksen rajaus	9
3.3 Tutkimuskysymykset	9
3.4 Tutkimuksen toteutus	10
3.5 Työn merkitys eri tahoille	12
4 TEATTERITULKKAUKSESTA JA TULKIN TOIMENKUVASTA	13
4.1 Teatteritulkkaus	13
4.2 Viittomakielentulkin toimenkuva yleisesti	14
5 TUTKIMUSTULOKSET TEATTERIPRODUKTION HARJOITUKSISSA	16
5.1 Harjoitukseen valmistautuminen	16
5.2 Tulkin roolit harjoituksissa	17
5.3 Tulkin sijoittuminen	18
5.4 Tulkkausratkaisuja eri tilanteissa	19
5.4.1 Konsekutiivitulkkaus vs. simultaanitulkkaus	21
5.5 Yksilötulkkaus vs. paritulkkaus	22
5.6 Häiriötekijät tulkkaustilanteissa	24
6 TUTKIMUSTULOSTEN POHDINTA	27
6.1 Esimerkkejä tulkkauksen parantamiseksi	28
6.2 Tulosten hyödyntäminen	29
6.3 Ehdotuksia tutkimuksen jatkamisesta	29
LÄHTEET	30
LIITTEET	33

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi teatteritulkkauksen, koska sain harvinaislaatuisten tilaisuuden harjoitusten dokumentointiin ollessani mukana Teatteri Totin Tuhlaaja tyttö- näytelmässä näyttelijänä. Opinnäytetyöni tilaajana toimi Teatteri Totti. Produkti- on edetessä tuleva opinnäytetyöni aihe nousi useita kertoja esille. Tilaajataho onkin ollut harjoitusten alusta asti kiinnostunut opinnäytetyöni aiheesta. Kuvasin seitsemän päivän ajan harjoituksia Valkeassa Talossa, jotta sain mahdollisimman kattavasti ma- teriaalia erilaisista tilanteista ja kolmen eri tulkin työskentelystä. Aineisto ei siis kata ainoastaan yhtä harjoituskertaa tai yhden tulkin työskentelytapaa. Harjoituksissa tul- kanneet tulkit toimivat myöhemmin myös näytöksissä äänirooleissa.

Keskityn opinnäytetyössäni siihen, kuinka viittomakielen tulkki kykenee harjoituksissa välittämään kaiken tarpeellisen informaation kuulevan ohjaajan ja kuurojen näytteli- jöiden välillä. Teatterin harjoitusten aikana ihmiset liikkuvat jatkuvasti ja ovat sijoittu- neena erittäin laajalle alueelle. Kuvaamastani materiaalista käy ilmi, kuinka nopeasti vaihtuvissa tilanteissa ohjaajan sanat kaikuvat kuuroille korville siihen asti, kunnes tulkki on saanut katsekontaktin kuuroon näyttelijään ja tilanne on usein jo ohi. Opin- näytetyöni tavoitteena on löytää vastauksia tulkkauksen toimivuuden kehittämiseksi.

Opinnäytetyöni käsittelee siis tulkkien työskentelyä produktion harjoitusvaiheessa, tulkkauksen sujuvuuden näkökulmasta. Aihe on mielestäni kiinnostava ja se vastaa myös suunnitelmiani toimia tulevaisuudessa teatteritulkkina. Teatteritulkkausta pro- duktioharjoitusten aikana on tutkittu tuskin lainkaan. Juuri tästä syystä aihe on erit- täin tärkeä ja hyödyllinen tulkkien ammattikunnalle. Näytelmän ohjaajana toimi kuule- va näyttelijä, joka on ohjannut aikaisemmin kuurojen ammatinvalintaa koskevan vi- deo-ohjelman, sekä Äänetön saari- näytelmän. Jälkimmäinen toteutettiin Turun tai- teen ja viestinnän oppilaitoksen viittomakielisen teatteri-ilmaisun kurssilla. (Wallvik 2005, 44.) Näistä projekteista ei kuitenkaan ole opinnäytetyöhöni liittyvää tutkittua materiaalia.

Tavallisesti opinnäytetyö aloitetaan siten, että aihetta lähestytään ja kysymyksiä muodostetaan tietoperustan kautta. Olen siis hieman päinvastaisessa tilanteessa

kuin opinnäytetyötä tekevät opiskelijat yleensä, koska minulla oli jo aineisto kuvattuna ennen kuin aloitin kirjoittamisen. Minun täytyi siis pohtia, millaisiin kysymyksiin olemassa olevan aineiston perusteella voin vastata. Mietin ensin laajasti isoja ja pieniä kysymyksiä, jonka jälkeen mietin, mikä on Teatteri Totin tulevaisuuden ja teatteritulkkausten kontekstissa yleisesti ottaen tärkeää. Päädyin tutkimaan kuinka tulkkaus tulisi produktion harjoituksissa järjestää, jotta se olisi sujuvaa ja kuormittaisi mahdollisimman vähän käytössä olevaa harjoitusaikaa. Kun perehdyin keskeisiin käsitteisiin ja ymmärsin yleiset periaatteet, minun oli helpompi tulkita havaintojani tietoperustan valossa. Argumentaatio on tärkeää työn luotettavuuden kannalta. Toteutin argumentoinnin tietoperustaan nojaten, sekä videomateriaalini analyysin avulla.

Ohjaaja Tuula Väisänen on ohjannut kuuroja näyttelijöitä vuonna 2002 Turun Linnasvuorella esitettävässä Shakespearen näytelmässä Kesäyön uni (MTV3 2002). Tästä produktiosta ei ole tutkittua tietoa. Vaikka itse teatteritulkkausta on tutkittu aikaisemminkin, ovat tutkimukset kohdistuneet valmiin näytöksen tulkkaukseen ja käännökseen tekemiseen. Vuonna 2006 on valmistunut Turun Diakonia-ammattikorkeakoulusta Salla Lintulan opinnäytetyö, joka käsittelee teattereiden kokemuksia viittomakielelle tulkkauksesta ja tulkkaukseen valmistautumisesta. Myös Humanistisesta ammattikorkeakoulusta Elisa Haapajoen opinnäytetyö vuodelta 2010 käsittelee näytöksessä toteutettua teatteritulkkausta viittomakielisen kuuron katsojan silmin. Viime keväänä valmistui Sandra Aaltosen (2012) opinnäytetyö - Viittomakielen tulkki improvisaatioteatterin pyörteissä -, joka käsittelee improvisaatioteatterin tulkkausta. Eliisa Piirainen ja Milla Rytönen Humanistisesta ammattikorkeakoulusta tekivät vuonna 2009 opinnäytetyön, joka tutki teattereiden halua ja mahdollisuuksia tuottaa esteetöntä teatteria viittomakielisille. Tämäkin tutkimus kohdistui valmiin puhutun esityksen tulkkaukseen viittomakielelle.

Muita teatteritulkkausta käsitteleviä aikaisempia opinnäytetöitä ovat muun muassa Karoliina Franckin (2007) Teatteritulkkaus - toiminnallinen opinnäytetyö ääniroolien työstämisestä Teatteri Totin näytelmään: "Saiturin joulu", Siri Väänänen (2006) Kohti laadukasta teatteritulkkausta. Teatteritulkkipäätös, Soile Kallion ja Tanja Tossavaisen (2002) Tasokasta työskentelyä teatterissa – valmistautuminen teatteritulkkaukseen, Maiju Eerolan, Heidi Pia Maria Nissisen ja Minna Talvikki Raito-harjun (2008) Taikuri Oz.

2 TEATTERI TOTTI

2.1 Alkuaikojen toiminnasta tähän päivään

Teatteri Totti on toiminut vuodesta 1987 ja on Suomen ainoa viittomakielinen ammattiteatteri. Teatteri toimi aluksi harrastelijoiden voimin, mutta vuosien kuluessa toiminta muuttui ammattimaisemmaksi ja nimi vaihtui Teatteri Totiksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ja seuraa teatterin toimintaa. Teatterin päämääränä on tuottaa ammattiteatteriesityksiä viittomakielellä. Useimmat näytöksistä ovat puhetulkattuja suomeksi. Teatterin tavoitteena on tuottaa vuosittain kaksi omaa näytelmää, sekä järjestää mahdollisuuksien mukaan ulkomaisten viittomakielisten teattereiden vierailevia esityksiä. Toimintaan kuuluu myös taide- ja kulttuurikasvatus. Totti järjestää eri puolilla Suomea kursseja, työpajoja ja luentoja. Se tarjoaa teatteritoimintaa myös Suomen kuurojen yhdistyksille. (Kuurojen Liitto 2012.)

Maaliskuussa 2012 selvitettiin Kuurojen liiton sisällä toimivan Teatteri Totin mahdollisuudet itsenäistymiseen. Asiaa pohtineiden selvitysmiesten Jukka Hytin ja Esa Kylmälän mukaan, itsenäistyminen lisäisi teatterin toiminnassa niin laatua kuin määrääkin. Tämä loisi teatterille mahdollisuuksia ottaa yhteyksiä vapaaseen ammattiteatterikenttään. Tätä kautta voidaan luoda suhteita ja yhteistyöverkostoja, jotka ovat teatterille elintärkeitä. (Yle Areena 2012.)

Liiton asettamat selvitysmiehet ehdottivat kannatusyhdistyksen perustamista tai toimimista jonkin toisen teatterin osana. Kuurojen Liiton hallitus päätti tämän perusteella kokouksessaan, että teatterille perustetaan kannatusyhdistys, joka hakee avustuksia ja voi vastaanottaa myös lahjoituksia. Teatteri Totista tulee samalla Pohjoismaiden ensimmäinen viittomakielinen ammattilaisteatteri, joka perustaa kannatusyhdistyksen. Teatteri Totin mahdollinen itsenäistyminen on vaatinut suurta pohdintaa sen rahoituspohjasta. Kuurojen liitto aikoo luopua 40 prosentin rahoitusosuudestaan, joten sille tulisi löytää korvaava vaihtoehto. Loput 60 prosenttia rahoituksesta tulee edelleen kulttuuri- ja opetusministeriöltä. (Yle uutiset 2012.)

Vuonna 2012 tuli kuluneeksi 25 vuotta siitä, kun Kuurojen Teatteri perustettiin. Vuoden 2012 viimeisin produktio olikin juhluvuoden kunniaksi tuotettu 25-vuotisjuhlanäytelmä ”Yhdistystarinoita”, joka kunnioittaa teatterin alkuaikoja innokkaiden harrastajanäyttelijöiden voimin. Ohjaajana toimii Noora Karjalainen Turun taideakatemiasta. Teatteri Totin uusin produktio on David Mametin näytelmä Oleanna, joka saa ensi-iltansa 8.3.2013 Tunturikadun vierailunäyttämöllä, Helsingissä. Tarja-Liisa Qvintuksen ohjaamassa näytelmässä ovat rooleissa Dawn Jani Birley ja Eero Enqvist. Esitykset jatkuvat maaliskuun loppuun asti, jonka jälkeen Oleanna lähtee kiertämään Suomea. (Kuurojen liitto 2013.)

2.2 Viittomakielisen teatterin merkitys kuurojen yhteisölle

Viittomakielisen teatteriharrastuksen ylläpitäminen on vaikuttanut merkittäväällä tavalla sekä viittomakielisen yhteisön muodostumiseen että viittomakielen asemaan Suomessa (Wallvik 2005, 10-13.) Kaikenlainen visuaalinen esiintyminen on kuulunut pitkään kuurojen yhdistystoimintaan ainakin 1900-luvun alusta lähtien, jolloin yhdistysten jäsenet alkoivat kokoontua viikoittain. Ohjelmaan sisältyi muun muassa runonlausuntaa, kertomuksia ja näytelmiä. Helsingin kuurojen yhdistykseen perustettiin vuonna 1907 ensimmäinen näytelmäkerho. (Salmi & Laakso 2005, 96-98.) Vuonna 1915 Helsingin kuuromykkäin yhdistyksessä perustettiin Näytelmätaiteen harrastajat -niminen seura, jonka tavoitteena oli Kuuromykkäin Lehden mukaan ”kehittää kuuromykkien taideharrastusta” (Wallvik 2005, 12). Teatteri Totti on ansioituneesti jatkanut tätä perinnettä tuottamalla lukuisia esityksiä harrastelijavoimin. Vahva identiteetti, oma kieli ja kulttuuri luovat turvallisuutta ja vahvistavat yhteisön yhteenkuuluvuutta. Viittomakielisenä teatterina, Totin tärkeä tehtävä onkin tarjota katsojille teatterielämyksiä, jotka vaikuttavat henkiseen hyvinvointiin. (Wallvik 2005, 9.)

3 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Aineiston keruumenetelmän valinta

Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada selville toimiva tulkkausikäytäntö, jota voisi jatkossa toteuttaa Teatteri Totin harjoituksissa vieraskielisen ohjaajan ja viittomakielisten näyttelijöiden välillä. Tavoitteen saavuttamiseksi pohdin erilaisia vaihtoehtoja aineistonkeruumenetelmiksi, kuten haastattelu tai havainnointi. Luotettavuuden kannalta halusin tarkasteltavaksi mahdollisimman aitoa materiaalia, joten asensin videokameran useana päivänä kuvaamaan itsenäisesti harjoituksia. Työni tavoitteena oli myös osoittaa, kuinka tulkkaustilanteet eroavat toisistaan silloin, kun paikalla on yhden tulkin sijasta kaksi tulkkiä.

3.2 Tutkimuksen rajaus

Rajasin työni käsittelemään aihetta tulkkiä näkökulmasta, koska siitä olisi tullut liian laaja jos olisin perehtynyt myös esimerkiksi ohjaajan tai kuurojen näyttelijöiden näkökulmaan. Olin alun perin ajatellut myös haastatella tulkkeja, mutta hylkäsin ajatuksen sen kuormittavuuden vuoksi. Haastattelut olisi myös pitänyt tehdä jo silloin, kun tilanne oli vielä tuore. Näin jälkikäteen saattaisi tulkkiä muistikuvat tilanteista olla haalistuneita.

3.3 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössäni pohdin, kuinka tulkkaus kannattaisi järjestää parhaan lopputuloksen saavuttamiseksi ja mitkä tekijät mahdollisesti vaikuttavat vuorovaikutuksen sujuvuuteen. Tutkimuksen kohteena on myös, kuinka järkevää on tulkata kaikkea simultaanisti sanasta sanaan, jolloin tulkkaus on nopeasti vaihtuvien tilanteiden ja puheenvuorojen vuoksi hajanaista, vai toimisiko konsekutiivitulkkaus, suurempia asiakokonaisuuksia tiivistäen paremmin. Tutkimukseni sivuaa myös sitä, kuinka yksi tulk-

ki selviää harjoitustilanteista, joissa on monta osapuolta ja asioiden pitää tapahtua hetkessä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitkä tulkkauskäytännöt toimivat parhaiten vieraskielisen ohjaajan ja viittomakielisten näyttelijöiden välisissä harjoitustilanteissa viittomakielisessä teatterissa?

- Kuinka tulkkaustilanteet eroavat toisistaan silloin, kun paikalla on yhden tulkin sijasta kaksi tulkkia?
- Millaisissa tilanteissa on järkevää tulkata konsekutiivisesti ja milloin taas simultaanitulkkaus toimii paremmin?

3.4 Tutkimuksen toteutus

Dokumentointi on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen tiedonkeruun tavoista. Dokumentit ovat toimijoiden itsensä tuottamaa materiaalia, joissa on kuvattu todellisuutta. Dokumentoidessa, aivan kuten havaintotutkimusta tehdessäkin, on tutkimuksen kohteena oleville selvitettävä mitä, miksi ja milloin dokumentointi tapahtuu. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, 217.) Silloin, kun dokumentit tuotetaan tutkimuksen kuluessa, aineistonhankinta edellyttää huolellista suunnittelua. Tutkijan on esimerkiksi selvitettävä, minne koottu aineisto tallennetaan ja miten sitä käsitellään tutkimuksen jälkeen. Hänen on myös selvitettävä, millaiset luvat dokumenttien tallentamiseen tarvitaan tai millaisia lakeja ja säädöksiä tallentamiseen liittyy. (Jyväskylän yliopisto 2013.)

Käytin tätä menetelmää omassa opinnäytetyössäni asentamalla kameran kuvaamaan niin, että saan tallennettua kaiken, mitä harjoituksissa näkyy ja kuuluu, eli kaiken mitä viitotaan ja puhutaan. Videokamera on toiminut itsenäisesti, eikä kukaan ole näin ollen kiinnittänyt sen olemassa oloon mitään huomiota. Kuvatusta materiaalista näkyy kaikki lavalla tapahtuva, sekä tulkit myös silloin, kun he eivät ole lavalla. Ääni paljastaa ohjaajan läsnäolon, kuulevat näyttelijät, sekä tulkit. Kaikki kuvattavat olivat mukana vapaaehtoisesti, eivätkä vaadi minkäänlaista korvausta opinnäytetyöhöni liittyen. Sain kaikilta osapuolilta kirjallisen luvan harjoitusten kuvaamiseen ja vide-

oidun dokumentin käyttöön tutkimustarkoituksessa. Kyseinen lupapohja on työni liitteenä.

Produktin aikana pidin myös harjoituspäiväkirjaa, johon merkitsin jokaisena harjoituspäivänä tekemäni havainnot tulkkaukseen ja omiin tuntemuksiini liittyen. Päiväkirjalla tarkoitetaan eräänlaista itse ohjattua avointa tapaa kirjoittaa vastauksia spesifeihin kysymyksiin (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, 219). Robsonin (1995) mukaan, päiväkirjaan pitäisi sisällyttää ainoastaan sellaisia asioita, joita tutkija tietää käyttävänsä tutkimuksessa. Pidin kuitenkin muidenkin huomioiden ja omien tuntemusteni kirjaamista tärkeänä, koska ne toimivat ikään kuin muistin kirjanmerkkeinä tapahtumien välillä. Päiväkirjan tekstin analysoiminen olisi ilman videomateriaalia erittäin vaativaa ja epäluotettavaa, sillä se jättää tutkijalle suuren vapauden aineiston tulkinnaissa (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, 219). Kamera tallentaa myös paljon sellaista, mitä ei pelkällä tilanteen havainnoimisella ehdi huomata. Kamera ei valehtele eikä muista väärin. Jos jokin tutkimukseen liittyvä seikka herättää epäilyksiä, voi asian aina tarkistaa dokumentoidusta materiaalista. Tutkimusmenetelmän negatiivinen puoli on se, että jonkun asian löytämiseen ja tarkistamiseen saattaa mennä hie-man kauemmin aikaa, kuin esimerkiksi kyselykaavakkeesta tarkistamiseen. Tämä oli sopivin vaihtoehto josta ei löytynyt minkäänlaisia puutteita tavoitteeseeni saada puolueetonta ja todellisuuteen perustuvaa tutkimusmateriaalia. Menetelmä sopi tarkoituksiini erittäin hyvin, sillä tarkoilla päivämäärillä ja kellonajoilla merkittyjen videoleikkeiden avulla pystyin löytämään tarkasti jokaiseen harjoituspäiväkirjan merkintään liittyvän kohdan, jos halusin myöhemmin tarkistaa jonkin asian. Menetelmän etuna näkisin lisäksi sen, että kenenkään ei tarvinnut ajatella minua tutkijana ollessani produktiossa mukana näyttelijänä.

Koska tutkimus on tavoitteellista toimintaa, siihen kuuluu alusta lähtien myös tunteita (Turner & Stets 2005, 10). Harjoitusten aikana, huomasin näyttelijänä asettuvani ristiriitatilanteissa toisinaan jonkun henkilön tai asian puolelle. Opinnäytetyötä tehdessäni olen itse oman tutkimukseni asiantuntija ja haluan varmistua puolueettomuudestani. Käytän kuitenkin hyödyksi harjoitusten aikana kokemiani tunteita. Erityisesti negatiiviset tunteet ovatkin hyödyllisiä epäkohtien tunnistamisessa (Lempiäinen & Löytty & Kinnunen 2008, 157).

3.5 Työn merkitys eri tahoille

Opinnäytetyötäni hyödyntämällä, saadaan tulkkausalalle tärkeää käytännön tietoa tulkin työskentelystä teatterin harjoituksissa. Palvelun tuottajat, sekä tulkit itse ymmärtävät teatteritulkkauksen asettamat haasteet asioimistulkkaukseen verrattuna. Ensimmäistä kertaa teatteritulkkina toimivan tulkin ja yhtälailla kokeneemmankin tulkin, on työni avulla mahdollisesti helpompi sopeutua tulkkausympäristöön ja tuottaa näin laadukkaampaa tulkkausta. Tulevana tulkkina, voin tulevaisuudessa itsekin tulkitta omia tuntemuksiani paremmin aineiston perusteella tekemiini johtopäätöksiin.

Tilaaaja, eli Teatteri Totti saa tutkimuksesta hyötyä tulevia produktioita ajatellen. Kuvalevan ohjaajan vieraillessa tulevaisuudessa Totissa, voi Totti ohjeistaa tutkimukseni nojalla häntä tulkin käytössä ja yhtälailla sopia tulkkien kanssa toimivista käytänteistä teatterin harjoituksissa. Jos toimintatavat ovat kaikille osapuolille jo harjoitusten alkuaessa selvillä, voisi niiden pohtimiseen käytetty aika käyttää hyödyllisemmin ja se säästäisi kaikkien osapuolten kallista harjoitusaikaa.

4 TEATTERITULKKAUKSESTA JA TULKIN TOIMENKUVASTA

4.1 Teatteritulkkaus

Teatteritulkkaus on teatterissa tapahtuvaa simultaanitulkkausta joko viittomakielelle, puheelle tai kirjallisesti. Se on yleensä valmisteltua tulkkausta, jolloin tulkilla on käytössään käsikirjoitus, johon hän voi perehtyä ennen varsinaista tulkkaustilannetta. (DiakOppi 2012.) Teatterissa tulkkaus ei myöskään kuulu viittomakielen tulkin normaaliin työnkuvaan. Se eroaa huomattavasti tavallisesta asioimistulkkaustilanteesta. Yleensä teatterissa tulkkaavat tulkit ovat itsekin kiinnostuneita teatteritaiteesta ja heillä saattaa olla myös näyttelijän tausta. (Gebron 2000, 6.) Teatteritulkkausta voidaankin oikeastaan pitää aivan omana taiteenlajina, sillä se ei ole vain pelkkää vuorosanujen kääntämistä, vaan tunnelman ja taiteellisten visioiden välittämistä (Gebron 2000, 5). Ohjaaja Markku Toikka on sanonut, että teatterin syvin kieli on liikkeissä ja tapahtumissa, esitettiin ne millä kielellä hyvänsä (Wallvik 2005, 44). Tulkin täytyy siis ymmärtää näytelmän sanoma, jotta se välittyisi myös tulkkauksessa (Wallvik 2005, 88).

Tulkki pyrkii usein ikään kuin vetäytymään taka-alalle tulkkaustilanteessa, mutta teatteritulkkauksessa hänen tulee pyrkiä eläytymisen, eleiden ja liikkeiden avulla tulemaan osaksi näytelmää (Humphrey & Alcorn 1995, 324). Tämä pätee myös harjoitustilanteessa, jolloin tulkin täytyy välittää ohjaajan neuvot näyttelijöille, sekä näyttelijöiden kommentit ohjaajalle. Jo harjoitusten aikana on tärkeää, että näyttelijöiden viittomat repliikit välittyvät puhuttuna ohjaajalle oikealla rekisterillä, jotta hän tietää toimivatko näyttelijät toivotulla tavalla. Puhuttu kieli on yleensä tilannesidonnaista, joka syntyy vuorovaikutustilanteissa (Tiittula 1992, 38). Tästä syystä onkin tärkeää, että tulkki osaa myös tulkita kuulevan puhujan käyttämiä non-manuaalisia piirteitä oikein pystyäkseen välittämään puheen sisällön samalla rekisterillä viittomakielelle. Näihin piirteisiin kuuluvat ääni, ilmeet, katse, eleet, liikkeet, asennot, tilankäyttö ja välimatka (Jyväskylän yliopisto 2012).

Kokemusteni perusteella, tulkin työnkuvaan teatteriproduktion harjoituksissa kuuluu tulkkauksen lisäksi myös roolien sisäistäminen ja repliikkien opetteleminen. Näiden erityispiirteiden lisäksi, työhön kuuluu paljon yhtäläisyyksiä viittomakielentulkin normaalin toimenkuvan kanssa. Kuten kaikissa tulkkauksilanteissa, on tulkin toimittava myös teatterin harjoituksissa tulkin ammattietiikkaa noudattaen. Teatteri on kuitenkin työympäristönä tulkille poikkeuksellinen ja saattaa sen vuoksi aiheuttaa haasteellisia tilanteita eettisten sääntöjen mukaan työskennellessä. Tulkkauksen lähtökohtana on, että kaikki kielenkäyttäjät, niin viittomakieliset kuin suomenkielisetkin, ilmaisevat tulkille toiveensa siitä mitä ja miten tulkataan. Näin tulkki voi etsiä toimivia keinoja niiden toteuttamiseksi. (Marttila 2006, 17.) Sen lisäksi, että teatterissa tapahtuvassa tulkkauksessa on omat erityispiirteensä, siinä korostuu kaikki yleisesti huomioitavat asiat viittomakielentulkin toimenkuvaan liittyen.

4.2 Viittomakielentulkin toimenkuva yleisesti

Viittomakielentulkki on tulkkauksen ja viestinnän ammattilainen, jonka työskentely perustuu vahvaan ammattietiikkaan ja ammattisäännösten noudattamiseen (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2012). Hän on siis vaitiolovelvollinen asiakkaita sekä kollego- jaan kohtaan ja velvollinen noudattamaan lainsäädäntöä. Tulkin työ ei ole pelkkää työtä, vaan hänen täytyy tuntea todella olevansa tulkki joka toimii ihmissuhdetaitoja vaativassa työssä kahden kulttuurin välisenä viestinvälittäjänä. Hän toimii palvelu-ammattissa, jossa pääasiallinen tehtävä on tulkata puolueettomasti ja kantaa ottamatta. Ammatillisen identiteetin antamaa suojaa tarvitaan silloin, kun tulkin ammattitaitoa arvostellaan. (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2010, 158.)

Pärjätäkseen erilaisissa ja vieraisissa tilanteissa, esimerkiksi työhön sopimattomista asioista kieltäytyessä asiallisesti perustellen ja ketään loukkaamatta, tulkilta vaaditaan hyviä vuorovaikutustaitoja (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2010, 162). Tulkin työ on usein hyvin keikkaluonteista, ja siksi valmistautuminen tulevaan asiaan on hyvin tärkeä osa toimenkuvaa. Jos tulkki tuntee etukäteen tulkattavan asian aiheen, hän osaa ennakoida tulevia sanoja tai viittomia ja näin tulkkauksen on sujuvampaa. Viittomakieltä ei voi tulkata sanasta sanaan, joten tulkin on osattava ennakoida myös puheen, tai

viittomisen merkityksen sisältöä. Onnistuakseen hänen on hyödynnettävä taustatietojaan ja pitkäkestoiseen muistiin varastoimiaan tietoja. (Lederer 2006, 148.) Viittomaikielen hallitseminen vaatii siis tulkilta myös hyvää kuurojenyhteisön yleissivistyksen ja kulttuurin tuntemusta. Tulkin täytyy pystyä seuraamaan puhujan ajatuksen kulkua sekä tunnistamaan ne perusajatukset, joille puhujan ilmaisu perustuu. Tällöin uusi informaatio linkittyy tulkin mielessä jo olemassa olevaan tietoon. (Seleskovitch 2006, 145.) Joskus tilanteet voivat tulla myös hyvin yllättäen, jolloin vaaditaan nopeaa sopeutumiskykyä.

Työaikojen vaihtelevuuteen liittyen tulkin työhön kuuluu myös paljon matkustelemista ja usein vielä kiireisellä aikataululla saman päivän aikana. Tulkin toimenkuva vaihtelee paljon sen mukaan, tekeekö hän asioimis-, käänös-, opetus-, opiskelu- vai taktiilitulkkausta. Yhteisenä ja vaativimpana ominaisuutena pidän kielitaidon lisäksi hyviä sosiaalisia taitoja, joita etenkin kuurot arvostavat hyvin korkealle. Tulkki ei saa koskaan näyttää mahdollisia negatiivisia tunteitaan tulkkaustilannetta kohtaan. Vaikka hän esiintyy omana itsenään, on hänen ulkoisen olemuksen oltava tilanteeseen sopeva ja käytöksen asiallista. Missään tilanteessa asiakas ei saa tuntea itseään vaivautuneeksi tulkin vuoksi. (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2010, 134.) Tulkin täytyy osata asiakkaan tarpeet huomioiden mukautua eri tilanteisiin ja niiden vaatimiin rooleihin eläytyen havainnollistaa asiat niin että ne tulevat ymmärretyiksi.

5 TUTKIMUSTULOKSET TEATTERIPRODUKTION HARJOITUKSISSA

Etsin vastauksia tutkimuskysymyksiini Teatteri Totin Tuhlaaja tyttö- produktion harjoituksista. Käyttämäni tutkimusmenetelmä oli dokumentointi, jota olen kuvannut kappaleessa 3.4. Pidin myös harjoituspäiväkirjaa (tarkempi kuvaus materiaalista luvussa 3.4). Alla olevissa kappaleissa viitataan hankkimaani tietoperustaan, harjoituspäiväkirjaani ja dokumentoimaani videomateriaaliin. Dokumentoimani aineiston perusteella, luokittelen havaintoni eri kategorioihin. Pysin jokaisessa kategoriassa vastaamaan kysymykseen, ”mitkä tulkkausikäytännöt toimivat parhaiten vieraskielisen ohjaajan ja viittomakielisten näyttelijöiden välisissä harjoitustilanteissa viittomakielisessä teatterissa”? Videomateriaalin analysoimisesta saatujen tutkimustulosten lisäksi, kerroin esimerkkejä harjoitustilanteista.

5.1 Harjoituksiin valmistautuminen

Viittomakielen tulkkien ammattieettiset säännöt velvoittavat tulkin valmistautumaan tulkkaustilanteisiin, koska sillä on suuri merkitys tulkkauksen onnistumiseen. Valmistautumisen määrä riippuu työtehtävän vaativuudesta ja tulkin taitotasosta. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2012.) Jos tulkillä on paljon tietoa jostain tietystä aihealueesta, hän saattaa selviytyä tämän aihealueen tulkkauksesta paremmin kuin häntä kokeneempi tulkki (Napier & McKee & Goswell 2006, 33). Valmistautuakseen tulevaan tulkkaukseen, tulkki voi myös pyytää itselleen ennakkoon materiaaleja, tai pohtia mielessään, mitä vastaavissa tilanteissa yleisesti tapahtuu (Napier & McKee & Goswell 2006, 107). Jotta tulkki voisi aloittaa valmistautumisen tulkkaukseen, hän tarvitsee muutokset sisältävän version käsikirjoituksesta (Gebron 2000, 11).

Toimivan tulkkauksen onnistumisen edellytyksenä etenkin teatterissa, on ilman muuta valmistautuminen. Tulkkien mukaan, käsikirjoitukseen ja rooleihin tutustuminen, helpotti tulkkauksen onnistumista. Tutkimuksessani kävi kuitenkin ilmi, että tulkit harjoittelivat tulevia ääniroolejansa samalla, kun tulkkasivat harjoituksissa. Tulkki toimi käytännössä siis kahdessa eri roolissa samanaikaisesti, tulkin ja ääninäyttelijän roo-

lissa. Tähän oli osasyynä rajallinen valmistautumisaika, jonka vuoksi heillä ei ollut aikaa harjoitella repliikkejä harjoitusajan ulkopuolella. Toki he olivat lukeneet ja tutustuneet huolella käsikirjoitukseen jo ennen harjoitusten alkamista, mutta sanavalinnat, sekä repliikkien sovittaminen viitottuun rytmiin vaati aikaa. Käsikirjoitukseen tuli myös harjoitusten edetessä ja jopa ensi-iltaan asti joitain muutoksia. Minulle näyttelijänä harjoitukseen valmistautuminen oli usein vaikeaa, koska ohjaaja ei osannut informoida etukäteen, mitä seuraavana päivänä harjoiteltaisiin. Informaatio saattoi olla myös väärää, koska suunnitelmat harjoitusten etenemisestä muuttuivat usein. Tämä vaikutti myös tulkkien mahdollisuuksiin valmistautua. Ilman ajankohtaista tietoa mahdollisista muutoksista, tulkin on vaikea valmistautua tulkkaukseen (Gebron 2000, 6-15).

5.2 Tulkin roolit harjoituksissa

Monikielisessä työyhteisössä toimiessa, tulkin on hyvä ottaa huomioon kielirekisteri ja sitä ympäröivä kulttuuri. Viittomakielentulkki toimii kahden kielen ja kulttuurin välittäjänä (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2010, 56). Jos tulkki ymmärtää lähdekielen syvällisen merkityksen, hänen on helpompi irtautua sanatasosta. Tätä kautta hänen on helpompi aktivoida tulkkaustilanteeseen liittyvää sanastoa, sekä minimoida yksittäisten vieraiden sanojen aiheuttamat ongelmat tulkkauksessa viestin kokonaisuuksia hahmottamalla. (Winston & Monikowski 2000.)

Tutkimuksesta käy ilmi, että vuorovaikutuksen sujuvuuteen ja asioiden välittymiseen harjoituksissa tulkin kielitaidon lisäksi suurta roolia näyttelivät sosiaaliset taidot, sekä sopeutumiskyky vaihteleviin tilanteisiin. Tulkin positiivinen asenne työtä ja asiakkaita kohtaan edesauttoi muiden suhtautumista hänen työtään kohtaan. Tulkin kielitaidon merkitystä ei ole kuitenkaan syytä vähätellä. Todellista ammattitaitoa tulkit osoittivat tilanteissa, joissa he tulkkasivat näyttelijöiden viittomat kommentit repliikkien välissä. He siis erottivat mikä kuului käsikirjoitukseen ja mikä oli näyttelijän oma kommentti. Tämän huomion tein etenkin harjoitusten myöhemmässä vaiheessa kuvatusta dokumentissa, jolloin tulkit olivat jo sisäistäneet repliikit paremmin.

Toisinaan tulkin rooli muuttui lähes näyttelijäksi, kun hän ohjaajan ohjeiden mukaisesti näytti näyttelijöille mitä ohjaaja pyysi heitä tekemään. Ammattieettisten sääntö-

jen mukaan, asioimistulkki ei toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan mitään muita kuin tulkkaustehtäviä, mutta hänen on käyttäydyttävä toimeksiannon yhteydessä tilanteen luonne huomioiden (Suomen viittomakielen tulkit ry 2013). Muutamia kertoja tulkki toimi edellä mainittua ammattisäännöstön kohtaa noudattaen myös kuulevan näyttelijän kuiskaajana, kun en muistanut omaa repliikkiäni. Hän piti siis yhdessä onnistumista tärkeänä ja oli todellakin osa teatteriyhteisöä, eikä vain töissä tulkin roolissa. Tulkki näytti kuuluvan vahvimmin teatteritiimiin etenkin silloin, kun harjoitusten tilannekomiikka oli parhaimmillaan. Hän nauroi siinä missä muutkin ja tulkin omat kommentit olivat myös sallittuja. Hyvä yhteishenki ja tunnelma vaikuttivat selvästi myös tulkkauksen sujumiseen ja kommunikaation välittymiseen niin, että kaikki osapuolet olivat tyytyväisiä. Tulkki oli harjoituksissa osa tiimiä, jonka jokaisella jäsenellä oli oma tehtävänsä. Videolta on selvästi nähtävissä, että jos tunnelma oli kireä, kohdistui ärsytystila joskus tiuskimisena tulkkiin. Tulkit toimivat kuitenkin todella ammattimaisesti eivätkä lähteneet tähän mukaan. Tulkki pysyttelee puolueettomana ja ulkopuolisena eikä anna henkilökohtaisten asenteidensa tai mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä (Suomen viittomakielen tulkit ry 2013). Tulkkauksen käytännön toteutukseen liittyviin ratkaisuihin, on tulkin suhtauduttava viisaasti ja hänen täytyy varoa ajamasta liikaa omaa, tai työkielensä asiaa (Gebron 2000, 16). Toimivaksi tulkkausikäntänteeksi viittomakielisen teatteriproduktion harjoituksissa, lukeutuu siis ehdottomasti tulkin sulautuminen osaksi teatterin työyhteisöä. Samalla hänen on kuitenkin muistettava kuuluvansa tulkkien ammattiyhteisöön ja noudatettava sen tuomia velvoitteita.

5.3 Tulkin sijoittuminen

Aineistossani en löytänyt mitään tiettyä paikkaa, johon tulkin olisi paras asettua aina tulkkaamaan. Ohjaajan liikkuesssa näyttämöllä, tulkki liikkui sujuvasti häntä mukaillen, jolloin näköyhteys ohjaajan ja näyttelijöiden välillä säilyi. Hän ei asettunut kenenkään väliin, vaan kulki ohjaajan rinnalla säilyttäen kontaktin kuuroihin näyttelijöihin. Näyttämö on paikkana sellainen, että näköyhteyden säilyminen on väistämättä myös kuurojen näyttelijöiden varassa ja heidän kyvyssään mukailla tilannetta. Tulkkaustilanne oli aina huomattavasti helpompi silloin, kun puhuja ei liikkunut, vaan pysyi yhdessä paikassa pidempään.

Kun tulkki istui auditorion eturivissä, lavan edessä, oli näyttelijöiden ajoittain vaikea nähdä mitä hän viittoi. Näyttelijät keskittyivät omaan roolisuoritukseensa, eivätkä voineet tästä syystä katsoa koko ajan tulkkiin päin. Tulkkaus sujui paremmin silloin, kun tulkki sijoittui lavalle näyttelijöiden lähelle ja liikkui tilanteen mukaan. Lavalla ollessaan tulkit saivat kiinnitettyä näyttelijän huomion välittömästi ohjaajan keskeyttäessä tilanteen. Tulkin täytyi kuitenkin välillä myös istua, koska muuten käsikirjoituksen käsissä pitäminen ja samanaikaisesti tulkkaminen olisi ollut lähes mahdotonta. Nuottitelineen käyttäminen ei myöskään olisi toiminut, sillä tulkkauksen sujuvuuden kannalta oli tärkeintä, että tulkki ei jämähdä paikoilleen vaan liikkuu tilanteen vaatimalla tavalla.

5.4 Tulkkausratkaisuja eri tilanteissa

Paritulkkauksessa tulkkien on tärkeitä pyrkiä kohti samanlaista tulkkaustyyliä ja heillä täytyy olla tilanteessa yhteinen päämäärä. Näin tulkkauksen seuraaminen on kaikille asiakkaille mahdollisimman vaivatonta. (Swabey 2000.) Kun mukana harjoituksissa on vuorollaan tai samanaikaisesti kolme eri tulkkia, on tärkeitä kiinnittää huomiota myös heidän tulkkausratkaisuihinsa eri tilanteissa, jotta ne olisivat mahdollisimman samansuuntaisia.

Tulkki tarvitsee ajan tasalla olevan käsikirjoituksen ja ajankohtaista tietoa mahdollisista käsikirjoituksen muutoksista (Gebron 2000, 6-15). Jos näyttelijä improvisoi, tai vaihtaa asioiden järjestystä, voi ulkoa opeteltu käsikirjoitus koitua kuitenkin ongelmaksi tulkkaustilanteessa. Tämä kävi myös ilmi harjoitustilanteissa, joissa ohjaaja halusi tietää mitä näyttelijä viittoi, mutta tulkki lukikin tekstin suoraan käsikirjoituksesta. Hän ei siis tulkannut viitottua asiaa puheelle, vaan luki käsikirjoitusta ääneen. Ohjaaja ei näin ollen saanut oikeaa informaatiota tilanteesta. Teatterissa työskennellessä on osattava kuunnella ja jätettävä epävarmuus työn ulkopuolelle (Gebron 2000, 10.) Näin tapahtui kuitenkin ehkä siksi, että tulkki toimi jälleen kahdessa roolissa päällekkäin harjoittellessaan tulkkauksen aikana omia puhereplikkejään.

Videomateriaalista käy ilmi, kuinka tulkki toimii silloin, kun ohjaaja puhuu henkilöistä väärillä nimillä, mutta tulkki kuitenkin ymmärtää ketä hän tarkoittaa. Tulkki tulkkasi ensimmäisellä kerralla juuri niin kuin ohjaaja sanoi, eli käytti väärää nimeä. Näyttelijä oli selvästi hämillään. Seuraavalla kerralla tulkki tulkkasi niin kuin tiesi ohjaajan tarkoittavan, vaikka puhuikin toisesta henkilöstä. Kun väärä nimi toistui useamman kerran, tulkki tulkkasi niin kuin ohjaaja puhui. Näyttelijä huomasi virheen ja kysyi ihmeissään asiasta. Ohjaaja korjasi virheensä, jolloin kuurot ymmärsivät, että vika ei ollut tulkissa. Harjoitusten alkuvaiheessa, tulkit korjasivat kuurojen huomaamatta paljon ohjaajan puheessa ilmeneviä virheitä, mutta myöhemmin he alkoivat tulkata juuri niin kuin ohjaaja puhui. Kun tulkki ”oikaisi” puhutut virheet, asiat etenivät nopeammin ja kuurot ymmärsivät paremmin, mutta samalla jäi myös puhujan tärkeät luonteenpiirteet ja tunnetilat tiedostamatta.

Kun samassa tilassa käytiin useita keskusteluja, tulkki valitsi yhden keskustelun jota tulkkasi. Kuitenkin silloin, kun näyttelijöillä oli tauko ja keskustelut eivät selvästikään liittyneet itse näytelmään, tulkit pitivät taukoa eivätkä tulkanneet kumpaankaan suuntaan. Toisinaan tulkin oma tauko oli kuitenkin hyvinkin häilyvä käsite. Ohjaaja ja näyttelijät saattoivat haluta keskustella harjoitustauolla muita asioita, jolloin tulkki joutui taas töihin.

Pieniä ohjaajan välihuomautuksia, jotka kohdistuivat ainoastaan kuulevaan näyttelijään, eli minuun, tulkki ei aina tulkannut, vaikka kuurot olivat aivan vieressä. Se oli viisas ratkaisu tilanteissa, joissa yhden tulkin oli muutenkin vaikea ehtiä tulkkamaan kaikki tarpeellinen. Tulkki teki välillä myös ratkaisun, että hän tulkkasi minun ja ohjaajan välistä keskustelua vasta sitten, jos huomasi kuuron kiinnittävän siihen huomiota. Usein tällainen tilanne oli esimerkiksi silloin, jos näyttelijät harjoittelivat omia repliikkejään tai keskustelivat keskenään. Tällöin oli tulkilla myös mahdollisuus pitää hieman lepotaukoa.

Tulkit eivät aina tulkanneet puheelle kaikkea, mitä kuurot viittoivat, mutta seurasivat yleensä keskustelua niin, että pystyivät kertomaan kuulevalle ohjaajalle mistä on kyse, jos tämä oli kiinnostunut tietämään mistä keskustellaan. Tilanteet, jolloin ohjaaja kysyi tai antoi minulle ohjeita, vastasin automaattisesti puheella. Oletin, että koska tulkki on paikalla, hän tulkaa myös minun ja ohjaajan väliset keskustelut. Videolta

kävi kuitenkin ilmi, että nämä kyseiset keskustelut ja tilanteet olivat niin nopeasti ohimeneviä, ettei tulkki ehtinyt saada kuuron näyttelijän huomiota siinä ajassa kun keskustelu oli jo ohi. Ilmeisesti tästä syystä tulkit eivät läheskään aina yrittäneet tulkata näitä tilanteita. Ehkä siksi, että jos asia koski ainoastaan minua, se olisi turhaan hidastanut harjoitusten etenemistä. Tästä johtuen, kuurot näyttelijät aloittivat usein tietämättään keskustelun samanaikaisesti ja viittoivat ohjaajan puheen päälle täysin eri asiaa, jolloin tulkille tuli kiire ottaa tilanne haltuun.

5.4.1 Konsekutiivitulkkkaus vs. simultaanitulkkkaus

Konsekutiivitulkkkaus on tulkkkausmenetelmä, jossa tulkki vastaanottaa viitottua, tai puhuttua kieltä sopivan pituisen jakson, jonka jälkeen hän tulkkaa sen joko viittomakielelle, tai suomenkielelle. Tällöin kommunikaatioon tulee aina tulkkauksen kestoinen viive, ennen kuin toinen osapuoli voi jatkaa tuottamista. (Suomen viittomakielen tulkit ry 2012.) Tulkin täytyy siis ensin analysoida sekä hahmottaa viestin sisältö, jonka jälkeen hänen on tuotettava se kohdekielelle kohtuullisessa ajassa (Hytönen & Rissanen 2006, 134).

Simultaani- eli samanaikaistulkkkauksessa tulkki tulkkaa samaan aikaan kun vastaanottaa viestiä. Jos kuuleva henkilö puhuu, tulkki viittoo yhtä aikaa. Kun taas viittomakielinen viittoo, tulkki tulkkaa samanaikaisesti puheelle. Simultaanitulkkkaus on erittäin haastavaa ja se vaatii taitoa ja keskittymistä. Tästä syystä pidemmissä tilaisuuksissa käytetään usein kahta tulkkia, jotka tulkkavat vuorotellen, jotta tulkkauksen laatu säilyisi hyvänä. (Opiskelutulkki.fi 2013.) Simultaanitulkkkauksen onnistuessa, säästyy siis aikaa, mutta ilman tulkkiparia sen tuottaminen on yhdelle tulkille erittäin raskasta. On kuitenkin paljon tilanteita joissa tulkki työskentelee yksin, kuten esimerkiksi teatteriproduktion koko päivän kestävät harjoitukset.

Opinnäytetyössäni hain vastausta kysymykseen, millaisissa tilanteissa olisi järkevää tulkata konsekutiivisesti ja milloin taas simultaanitulkkkaus toimii paremmin? En saanut tähän selkeää vastausta, mutta muutamista dokumentoimistani tilanteista voi päätellä ratkaisujen toimivuutta. Yhtenä esimerkkinä pitäisin tilannetta, jolloin tulkin

oli vaikea ymmärtää kuulevan ohjaajan puheelle tuottamaa ajatusten virtaa. Tulkki joutui tosissaan miettimään, kuinka kääntäisi tämän viittomakielelle. Kuuro ehti tästä syystä jo ihmetellä, miksi hänelle ei tulkattu ja oli tietysti hämmentynyt tilanteesta. Todellisuudessa tulkkaus oli vain vaihtunut simultaanista konsekutiiviksi. Tilanne selvitettiin yhdessä ja hetkeä myöhemmin tulkki teki jälleen saman ratkaisun. Hän odotti, että ohjaaja oli selittänyt kokonaisuudessa, mitä termi käsitetaide tarkoittaa ja tulkkasi tämän vasta sitten konsekutiivisesti viittomakielelle. Tässä tilanteessa ratkaisu toimi todella hyvin ja molemmat osapuolet olivat tyytyväisiä. Toimintatapa oli selvä, eikä se tullut enää yllätyksenä. Simultaanitulkkaus vaihtui siis automaattisesti, tai ennemminkin pakon sanelemana konsekutiiviksi silloin, kun tulkkaus ei simultaanisti toiminut. Näissä tilanteissa tärkeintä oli se, että kaikille osapuolille tehtiin heti selväksi, että tulkin täytyi ensin sisäistää kyseinen asiakokonaisuus ja tulkata se sitten konsekutiivisesti.

5.5 Yksilötulkkaus vs. paritulkkaus

Tavoitteenani oli myös selvittää, kuinka tulkkaustilanteet erosivat toisistaan silloin, kun paikalla oli yhden tulkin sijasta kaksi tulkkiä. Pidin suurimpana ongelmana koko produktion harjoitusaikana sitä, että yhden tulkin täytyi ehtiä joka paikkaan ja tulkata molempiin suuntiin. Näyttämö on laaja alue, jossa ihmiset liikkuvat ja katsoivat milloin minnekin. Ohjaaja huusi välikommentteja ja neuvoja tiuhaan tahtiin ja päällekkäisyyksiä osapuolten välisissä dialogeissa tuli jatkuvasti. Kun tulkki ei ehtinyt tulkkaamaan, päällekkäisyys kasvoi entisestään ja kaikkien osapuolten epätietoisuus tilanteessa kasvoi. Dokumentin analysoimisesta saamani tulokset tukivat omaa ajatustani. Niiden perusteella, olisi ehdottoman tärkeää, että harjoituksissa olisi aina kaksi tulkkiä, joista toinen viittoisi kuulevan puheen ja toinen tulkkaisi puheelle viittomakielestä. Toki mukautuminen tilanteista riippuen, johtaa erilaisiin tulkkausratkaisuihin.

Paritulkkauksessa on yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi tärkeää, että yksilösuorituksen korostamisen sijaan, yhteistyö toimii (Hytönen & Rissanen 2006, 161). Yhdelle tulkille teatteriympäristö on erittäin raskas niin henkisesti, kuin fyysisestikin. Tilanteet, joissa osa kuuroista näyttelijöistä oli verhon takana, tai jossain muussa paikassa josta ei ollut näköyhteyttä tulkkiin, joutui tulkki sananmukaisesti juoksemaan saadak-

seen kuulevan ohjaajan puheen tulkatuksi. Silloin, kun paikalla oli kaksi tulkkia, tällaiset tilanteet pystyttiin hoitamaan keskeytyksettä, jolloin aikaa ei kulunut hukkaan. Toinen tulkki oli näyttämön ja ohjaajan puolella ja toinen verhon takana, jossa näyttelijät vaihtoivat rooliasuja tai tekivät jotain muuta harjoitukseen liittyvää. Ohjaajan puhuessa kuuluvalla äänellä, verhon takana oleva tulkki pystyi tulkkamaan simultaanisti ja asiat etenivät jouhevasti. Paritulkkkaus auttaa tulkkeja jaksamaan pitkissä tulkkaus-tilanteissa ja näin myös tulkkauksen laatu paranee (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2010, 63). Myös pöydän ääressä käytävät keskustelut, kuten repliikkien läpikäyminen käsikirjoituksesta sujuivat paremmin silloin, kun paikalla oli kaksi tulkkia. Toinen tulkki viittomakielellä ohjaajan puheet ja toinen puheelle kaiken mitä pöydässä viitottiin.

Kun tulkki tulkkasi näyttämön edessä penkillä istuen näytelmän kulkua puheelle, ohjaaja jakoi näyttelijöille samanaikaisesti neuvoja katsomosta käsin. Tulkin oli aivan mahdotonta välittää ohjaajan neuvot simultaanisti näyttelijöille. Vastaavassa tilanteessa, jossa oli kaksi tulkkia, toinen tulkkasi näyttelijöiden repliikit ohjaajalle ja toinen ohjaajan puheen näyttämöllä simultaanisti näyttelijöille. Tilanne sujui keskeytyksettä.

Tilanteet olivat usein niin nopeasti vaihtuvia, että yhdellä tulkilla ei kerta kaikkiaan ollut aikaa pyytää kaikkien huomiota ennen jonkin asian tulkkauksista. Tästä johtuen, oli koko harjoitusten ajan yleistä, että kuuro näyttelijä kysyi juuri läpikäytyä asiaa ohjaajalta, koska ei ollut huomannut asiasta keskusteltavan. Tästä seurasi se, että sekä kuuleva ohjaaja, että kuurot näyttelijät luulivat, ettei tulkki tulkkannut kaikkea mitä tilanteessa puhuttiin.

Kerran ohjaaja puhui näyttämön toisella reunalla olevalle näyttelijälle ja tulkki tulkkasi. Heti perään ohjaaja alkoi puhua toiselle näyttelijälle, joka oli lavan toisella puolella. Tulkilla oli edellinen tulkkauksitilanne kesken, eikä hän ollut ehtinyt vielä tulkata näyttelijän viittomaa vastakommenttia ohjaajalle. Tästä syystä ohjaaja ehti jo ihmetellä, mikseivät näyttelijät toimineet hänen toivomallaan tavalla.

5.6 Häiriötekijät tulkkauksilanteissa

On tutkittu, että noin 15 - 20 minuutin tulkkauksen jälkeen virheiden määrä kasvaa ja tulkkauksen laatu kärsii (Opiskelutulkki.fi 2013.) Harjoituspäivät kestivät yleensä aina vähintään 6 tuntia. Teatteritulkkaukset luokitellaan kuitenkin vaativan tason tulkkaukseksi (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013). Tulkin on myös helpompi tehdä työnsä hyvin, kun kaikki kielenkäyttäjät, niin viittomakieliset kuin suomenkielisetkin, ilmaisevat tulkille tarpeensa ja tahtonsa. Yhteistyö ja yhteiset käytännöt vaativat molemmilta puolista syventymistä. (Marttila 2006, 17.) Tutkimusmateriaalista kävi kuitenkin ilmi, että harjoituksissa oli muutama tilanne, jolloin kuuleva ohjaaja tai kuuro näyttelijä joutui kysymään tulkilta, ketä tulkki sillä hetkellä tulkkasi. Tulkki joka tulkkasi yksin jo kaista roolihenkilöä pitkän työpäivän aikana, ei ehtinyt tulkkamaan läheskään kaikkea. Tästä syystä kaikki osapuolet olivat yhtä tietämättömiä siitä, mitä toinen oli sanonut tai viittonut.

Alun alkaenkin kuuleva ohjaaja ei osannut ottaa huomioon tulkkauksen viemää ylimääräistä aikaa harjoituksissa, eli viittomakielisiin tottumattoman kuulevan ohjaajan malttamattomuus tuotti tulkille ajoittain vaikeuksia. Kokemattomana tulkin käyttäjänä hän ei välttämättä itsekään tiennyt, kuinka toivoi tulkin toimivan. Toiveet saattoivat tulla esille vasta ongelmien ilmaantuessa ja siinä vaiheessa molemmat osapuolet olivat saattaneet kokea tulkkauksensa väärin ymmärretyksi, tai pitää tulkkauksista huonolaatuisena. Tulkki joutui toistuvasti huomauttamaan kuulevalle ohjaajalle, että hänen täytyy odottaa, koska tulkin täytyi saada ensin kuuron huomio itseensä, ennen kuin pystyi välittämään ohjaajan viestin perille. Ohjaajan puhuessa viittovan näyttelijän sekä tulkkauksen päälle, tulkki korotti ääntään, jotta sai tulkatuksi kuuron henkilön asian loppuun ja että kuuleva ymmärsi kuunnella mitä kuuro halusi sanoa. Äänettömän kielen kuultavaksi tuodessaan, tulkki kunnioitti kielten ja eri kieliä käyttävien ihmisten tasa-arvoisuutta.

Harjoituksissa mukana ollessani tein huomioita siitä, että tulkki ei aina ehtinyt tulkkamaan aivan kaikkea, jolloin ohjaaja ei ymmärtänyt miksi näyttelijät eivät ymmärtäneet hänen ohjeitaan. Kommunikointia vaikeutti myös himmeä valaistus jonka vuoksi viittomakielen käyttö oli erittäin hankalaa, tai se että kuurot näyttelijät olivat näyttä-

mön verhon takana. Myös ohjaajan itsekseen puhuminen aiheutti toistuvasti tilanteita, joissa tulkki ei täysin ymmärtänyt mitä hän sanoi. Tulkin oli usein myös vaikea erottaa, tarkoittiko ohjaaja ajatuksensa muiden kuultavaksi vai puhuiko hän itsekseen. Kuuro näyttelijä tulkitsi ohjaajan ajatustauot usein myös puheenvuoron päättymiseksi, jolloin hän kääntyi, eikä enää nähnyt tulkkausta ohjaajan jatkaessa puheenvuoroaan. Näin ollen tulkki joutui jälleen juoksemaan saadakseen näyttelijän huomion itseensä ja tulkkaukseen. Tavoitettuaan kuuron näyttelijän huomion, tulkki oli saattanut jo unohtaa tulkattavan asian, eikä ohjaaja enää itsekään muistanut sekavan tilanteen jälkeen mitä oli sanonut tai pyytänyt näyttelijää tekemään.

Kun kuuro näyttelijä kirjoitti muistiinpanoja samalla, kun tulkki tulkkasi hänelle ohjaajan neuvoja, tulkin oli vaikea tietää menikö viesti perille vai ei. Silloin, kun ohjaaja ei itsekään ymmärtänyt, tai ollut varma mitä tarkoitti, joutui tulkki viittomaan hyvin epäriivän oloisesti. Tämä taas välittyi muutaman kerran kuuroille tulkin epävarmuutena, vaikka todellisuudessa tulkki oli aivan loistava. Ohjaajan sanoessa: ”tule nyt tuosta välistä ja mene sinne”, joutui tulkki pyytämään ohjaajaa näyttämään tai kertomaan uudelleen mitä tarkoitti, koska tulkin katse oli ollut kuuroon päin, eikä tästä syystä voinut nähdä mitä ohjaaja tarkoitti.

Harjoituksissa vuorotteli kolme tulkkia, jotka myös toimivat tulkkeina tulevissa näytöksissä. Jokaisella oli omat repliikit harjoiteltavana roolihahmojen mukaan ja näin ollen jokainen keskittyi enemmän omien repliikkiensä omaksumiseen myös harjoitusvaiheessa. Kun tulkki tulkkasi näyttelijän viittoman repliikin omin sanoin puheelle, ohjaaja luuli, ettei näyttelijä muista repliikkiään kunnolla. Todellisuudessa tulkki ei vain ollut vielä sisäistänyt tekstiä niin hyvin, että sen tuottaminen puheelle olisi vastannut repliikin vaativaa sujuvuutta ja ohjaaja luuli näyttelijän viittomista katkonaiseksi. Tilanne korostui etenkin silloin, jos paikalla oli kaksi tulkkia, joista toinen osasi omat repliikkinsä jo paremmin ja puheelle tulkkaaminenkin oli sujuvampaa. Silloin kun vastavassa tilanteessa tulkki luki repliikin suoraan käsikirjoituksesta, ohjaaja kielsi tekevästä näin, koska tällöin hän ei saanut käsitystä siitä, viittoiko näyttelijä repliikin oikein vai ei. Tästä seurasi se, että kun tulkki jälleen tulkkasi näyttelijän viittoman tekstin puheelle, se ei vastannut täysin samaa muotoa kuin käsikirjoituksessa oli kirjoitettu. Jos tulkit eivät keskeyttäneet tilannetta selvittääkseen kuulevalle ohjaajalle, että

kyseessä oli puhutun ja viitotun kielen ilmaisun eroista, ohjaaja jäi siihen käsitykseen että kuuro näyttelijä ei hallitse repliikkejään.

Esimerkki:

Käsikirjoituksen mukaan: *”Teidän pitäisi lakata riitelemästä ja sinäkin voisit oppia miettimään mitä sanot, ja sitä mitä et sano silloin kun pitäisi sanoa.”*

Näyttelijä viitto: *”Minä olen kieltänyt teitä riitelemästä, kuitenkin jatkatte. Jos pitäisi sanoa jotain, oletkin hiljaa. Sanoisitte silloin!”*

Tulkki tulkaa puheelle: *”Minä olen kieltänyt teitä riitelemästä mutta aina te kuitenkin riitelette. Sinäkin voisit viimein oppia vähän katsomaan mitä sanot.”*

Kyseistä kohtaa on erittäin vaikea tulkata puheelle, koska asiasisällön välittämiseksi, repliikin voi puhua ja viittoa niin monella eri tavalla. Tulkilla ei myöskään ollut aikaa puhua pidempää lausetta samassa ajassa kuin näyttelijät viittoivat.

6 TUTKIMUSTULOSTEN POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoitus oli selvittää, mitkä tulkkausratkaisut toimivat parhaiten kullekin ohjaajan vieraillessa viittomakielisessä teatterissa. Tavoitteenani oli saada ai- doista tilanteista, mahdollisimman konkreettista tietoa siitä, kuinka tulkin on syytä toimia teatterin harjoituksissa. Opinnäytetyöni toikin ajankohtaista tietoa tulkin toi- menkuvasta ja työstä, sekä toimivista tulkkausratkaisuista teatterissa. Työssäni kävi ilmi myös huonommin toimivia tilanteita, joista saa arvokasta tietoa tulkin toimintaan vastaisuudessa. Tutkimusmenetelmäni oli dokumentointi. Valitsin tämän menetelmän siksi, että ainoastaan havainnoimalla saatu tieto ei olisi ollut riittävän luotettavaa tut- kimusmateriaalia. Etenkin harjoitustilanteissa joissa tunteet nousivat pintaan, en olisi pystynyt toimimaan pelkkään havainnointiin perustuen puolueettomana tutkijana. Turner & Stets (2005) mukaan tunteet ovat aina osana tutkimusta, mutta dokumen- tointi luo työlleni erittäin luotettavan pohjan ja sen vuoksi analysoimiani tuloksia voi pitää myös luotettavina.

Päällimmäinen tutkimuskysymykseni oli, mitkä tulkkausikäytännöt toimivat parhaiten vieraskielisen ohjaajan ja viittomakielisten näyttelijöiden välisissä harjoitustilanteissa viittomakielisessä teatterissa. Tutkimus osoitti, että tulkkaus sujui paremmin silloin, kun tulkki ei jäänyt istumaan paikoilleen näyttämön eteen, vaan sijoittui lavalle näytte- lijöiden lähelle ja liikkui tilanteen mukaan. Harjoitusten etenemisen kannalta oli pa- rempi, että tulkki korjasi ohjaajan puheissa ilmenneet virheet, kuten väärillä nimillä puhuttelemisen jne. Tällöin säästyttiin ylimääräisiltä ja aikaa vieviltä keskeytyksiltä. Ohjaajan sen hetkisen tunnetilan välittymisen kannalta oli kuitenkin tärkeää, että tulk- ki tulkkasi viittomakielelle juuri niin kuin ohjaaja puhui. Jatkokysymykseeni, kuinka tulkkaus- tilanteet eroavat toisistaan silloin kun paikalla on yhden tulkin sijasta kaksi tulkkia, sain selkeän vastauksen. Tulkkaus oli huomattavasti sujuvampaa aina, kun paikalla oli kaksi tulkkia. Tulkkaus- tilanteet sujuivat keskeytyksettä, jolloin aikaa ei ku- lunut hukkaan. Myös kommunikointi ohjaajan ja näyttelijöiden välillä oli huomattavasti kitkattomampaa. Toinen jatkokysymykseni oli, millaisissa tilanteissa on järkevää tul- kata konsekutiivisesti ja milloin taas simultaanitulkkkaus toimii paremmin. Tutkimuksen perusteella simultaanitulkkkaus on aiheellista vaihtaa konsekutiiviksi silloin, kun tulk-

kaus ei tilanteesta johtuen ole enää simultaanisti mahdollista. Epäselvyyksien välttämiseksi, tärkeintä näissä tapauksissa on kuitenkin informoida kaikkia osapuolia ennen konsekutiivitulkkaukseen siirtymistä.

En löytänyt aiheesta varhaisempaa tutkimustietoa ja dokumentoimani materiaali ja sen analysoimisesta saamani tieto perustuu vain mukana olleiden kolmen tulkin työskentelytapoihin. Tästä syystä opinnäytetyöni tuloksia ei voi yleistää kaikissa vastaavissa tilanteissa toimiviksi. Jos aiheesta olisi löytynyt aiempaa tutkimusmateriaalia, olisin saanut yleisesti kattavampaa tietoa tutkimukseeni. Sain silti hyödyllistä tietoa ja vastauksia tutkimuskysymyksiini. Tutkimukseni avasi ratkaisumalleja siihen, millaisia keinoja tulkki voi käyttää kun kyseessä on vaativan tason pitkäkestoinen tulkkaus, jossa kuuleva osapuoli ei ole tottunut tulkinkäyttäjää. Osaan kysymyksistä, kuten konsekutiivi- ja simultaanitulkkauksen toimivuudesta eri tilanteissa olisin kaivannut tietoa enemmän. Mielestäni työni tavoitteet kuitenkin täyttyivät, eli sain hyödyllistä ja aikaisemmin tutkimatonta tietoa, josta on varmasti tulevaisuudessa hyötyä monelle eri taholle. Ennen kaikkea minulle itselleni, koska teatteritulkin työ on edelleenkin suuri kiinnostuksen kohteeni.

6.1 Esimerkkejä tulkkauksen parantamiseksi

Tutkimuseettisistä syistä, työssäni ei mainita kenenkään nimeä. Tästä poikkeuksena kuitenkin näyttelijä, joka teki samanaikaisesti tutkimusta aiheesta, eli allekirjoittanut itse. Saamieni tulosten perusteella, nostan kuitenkin nyt yleisellä tasolla esille muutamia esimerkkejä ja tulkkauksen näkökulmasta niihin mahdollisia parannusehdotuksia.

Useissa tilanteissa, joissa yhden tulkin sijasta olisi ollut kaksi tulkkiä, kuurot olisivat huomanneet kuulevan ohjaajan malttamattomuuden. Näin he olisivat voineet itse sanoa ohjaajalle, että heidän täytyy ensin ”kuulla” kysymykset, ennen kuin voivat vastata ja reagoida niihin. Tämä jäi yleensä aina tulkin tehtäväksi.

Kuulevan ohjaajan oli toisinaan vaikea ymmärtää, miksi kuuro näyttelijä ei viittonut suomenkielistä lausetta sanasta sanaan. Tämä selvisi ohjaajalle myöhemmässä vai-

heessa, mutta tulkin olisi ehkä pitänyt kommentoida välittömästi, että tässä on nyt kyse kielellisen ilmaisun eroista ja että viitottu teksti tarkoittaa samaa asiaa, vaikka sitä ei pystykään suomenkielestä sanasta sanaan viittomakielelle kääntämään.

Kahden tulkin läsnäolo olisi monesti parantanut tulkkauksen laatua. Koska tilanteet olivat nopeasti vaihtuvia ja hetkeen sidonnaisia, samanaikaisesti tapahtuva tulkkaus puheelle sekä viittomakielelle kahden tulkin välityksellä olisi säästännyt aikaa ja tilanteet olisivat voineet jatkua keskeytyksettä.

6.2 Tulosten hyödyntäminen

Tutkimustuloksiani voi käyttää perehdyttämismateriaalina vastaisuudessa niin tulkeille, kuin myös muillekin produktion osallistujille. Tämä auttaa sekä tulkkausratkaisujen löytämisessä, että tulkin käyttäjien opastamistarkoituksessa. Työssäni nousi esille esimerkkejä ja ratkaisumalleja mahdollisista pulmatilanteista, joita tulkit voivat hyödyntää valmistautuessaan tuleviin teatteriharjoituksiin. Opinnäytetyöstäni on apua myös kuulevien teattereille, jos he tekevät yhteistyötä kuuron näyttelijän ja viittomakielentulkin kanssa.

6.3 Ehdotuksia tutkimuksen jatkamisesta

Opinnäytetyöni avulla voisi kehittää ohjeistuksen toimivaan tulkkauskäytäntöön viittomakielisen teatterin harjoituksiin, jota toteutettaisiin jatkossa kuulevan ohjaajan vieraillessa Teatteri Totissa. Tutkimukseni pohjalta voisi myös tuottaa opetusmateriaalia tulkkipöytäkirjoihin, koska työni sisältää monipuolista tietoa tulkin toimenkuvan vaihtelevuudesta. Näiden lisäksi ohjeistusta voisi käyttää opetusmateriaalina Teatterikorkeakoulussa, jolloin siitä hyötyisivät niin näyttelijät kuin ohjaajatkin heidän työskennellessään kuuron henkilön kanssa tulkin välityksellä.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sandra 2012. Viittomakielentulkki improvisaatioteatterin pyörteissä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- DiakOppi 2012. Viitattu 15.3.2012.
http://www.diakoppi.fi/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=99&Itemid=97
- Eerola, Maiju, Nissinen, Heidi Pia Maria & Raitoharju Minna Talvikki 2008. Taikuri Oz. Viittomakielentulkkin sijoittuminen teatterissa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Franck, Karoliina 2007. Teatteritulkkauksen toiminnallinen opinnäytetyö ääniroolien työstämisestä Teatteri Totin näytelmään: "Saiturin joulu". Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Gebron, Julie 2000. Sign the speech - An Introduction to Theatrical Interpreting. Hillsboro: Butte Publications.
- Haapajoki, Elisa 2010. Baal, teatteritulkkauksen viittomakielisen kuoron katsojan silmin. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Humphrey, Janice & Alcorn, Bob 1995. So You Want to Be an Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting. Second Edition. H&H Publishers Amarillo, Texas.
- Hynynen, Heidi & Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2010. Elämä käsillä. Viittomakielentulkkin ammattikuva. Diakonia ammattikorkeakoulun julkaisuja A tutkimuksia 5. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) 2006. Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura.
- Jyväskylän yliopisto 2013. Humanistinen tiedekunta › Menetelmäpolkuja humanisteille › Menetelmäpolku › Aineistonhankintamenetelmät › Valmiit dokumentit ja tuotetut dokumentit. Viitattu 23.3.2013.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/valmiit-dokumentit-ja-tuotetut-dokumentit>
- Jyväskylän yliopisto kielikeskus 2012. Puheviestinnän määrittelyä. Viitattu 15.3.2012.
http://kielikompassi.jyu.fi/puheviestinta/tietomajakka/maja_perusteita_maarittely.shtml
- Kallio, Soile & Tossavainen, Tanja 2002. Tasokasta työskentelyä teatterissa. Valmistautuminen teatteritulkkaukseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Kuurojen liitto 2012. Viitattu 16.11.2012. <http://www.teatteritotti.fi/fi-FI/>
- Kuurojen liitto 2013. Viitattu 22.02.2013. <http://www.teatteritotti.fi/Page/fe80d32e-d6bc-49bf-92c6-39c5eec13d1a.aspx?groupId=cf258909-94b1-48cf-b8c0-62b30b8d2511&announcementId=2ddd881e-cd0d-48df-85e9-35e2d545c1f0>

- Lederer 2006. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) Käden kääntees-
sä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki:
Finn Lectura, 148.
- Lempiäinen, Kirsti & Löytty, Olli & Kinnunen, Merja 2008. Tutkijan kirja. Tampere:
Vastapaino.
- Lintula, Salla 2006. Teattereiden kokemuksia viittomakielen tulkkauksesta. Diakonia-
ammattikorkeakoulu. ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Marttila, Jaana 2006. Kuurosokeiden tulkkipalveluopas – tietoa tulkkipalvelusta ja
tulkkauksesta. Suomen Kuurosokeat ry, Julkaisuja C4/2006.
- MTV3 2002. Viitattu 15.3.2012.
[http://www.mtv3.fi/matkailu/kotimaa/artikkeli.shtml/116773/kesayon-uni-kuurojen-
ja-kuulevien-yhteistyona-turussa](http://www.mtv3.fi/matkailu/kotimaa/artikkeli.shtml/116773/kesayon-uni-kuurojen-
ja-kuulevien-yhteistyona-turussa)).
- Napier, Jemina & McKee, Rachel & Goswell, Della 2006. Sign Language interpreting.
Theory & practice in Australia & New Zealand. Annandale: The Federation Press.
- Opiskelutulkki.fi 2013. Viitattu 22.02.2013.
<http://www.opiskelutulkki.fi/opiskelutulkkkaus/termit-tutuksi>
- Piirainen, Eliisa & Rytönen, Milla 2009. Kohti kaikille kuuluvaa teatteria - haastatte-
lututkimus teattereiden halusta ja mahdollisuuksista tuottaa esteetöntä teatteria
viittomakielisille. Humanistinen ammattikorkeakoulu. ammattikorkeakoulun perus-
tutkinnon opinnäytetyö.
- Robson, C. 1995. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula
2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi, 219.
- Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten
historia. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.
- Seleskovitch, Danica 2006. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) Kä-
den käänteesä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytän-
töä. Helsinki: Finn Lectura, 145.
- Suomen viittomakielen tulkit ry 2012. Viitattu 16.11.2012. <http://www.tulkit.net/>
- Suomen viittomakielen tulkit ry 2013. Asioimistulkin ammattisaännöstö. Viitattu
20.4.2013. [http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-
suomessa/ammatti/asioimistulkin-ammattisaannosto/](http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-
suomessa/ammatti/asioimistulkin-ammattisaannosto/)
- Swabey 2000. Teoksessa Hynynen, Heidi & Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2010.
Elämä käsillä. Viittomakielentulkin ammattikuva. Diakonia ammattikorkeakoulun
julkaisuja A tutkimuksia 5. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 63.
- Tiittula, Liisa 1992. Puhuva kieli – Suullisen viestinnän erityispiirteitä. Helsinki: Finn
Lectura.
- Turner & Stets 2005. Teoksessa Lempiäinen, Kirsti & Löytty, Olli & Kinnunen, Merja
2008. Tutkijan kirja. Tampere: Vastapaino, 157.
- Väänänen, Siri 2006. Kohti laadukasta teatteritulkkausta. Teatteritulkikoulutus. Hu-
manistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäyte-
työ.
- Wallvik, Birgitta 2005. Yksi Suomen teattereista. Helsinki: Teatteri Totti.

Winston & Monikowski 2000. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 157.

Yle Areena 2012. Viikko viitottuna 3.4.2012. Viitattu 23.3.2013
<http://areena.yle.fi/tv/1511594>

Yle uutiset 4.5.2012. Viitattu 23.3.2013.
http://yle.fi/uutiset/viittomakielinen_teatteri_totti_saa_kannatusyhdistyksen/6082571#

LIITTEET

Lupa videomateriaalin käyttämiseen tutkimustarkoituksessa Humanistisen ammatti-korkeakoulun viittomakielen tulkiopiskelija Samuli Mänttärin opinnäytetyössä

Olen tietoinen siitä, että Samuli Mänttari on videoinut / äänittänyt työskentelyäni Teatteri Totin Tuhlaajatyttö-produktion harjoituksissa 19.9. – 24.10.2011 välisenä aikana.

Annan luvan siihen, että tätä materiaalia saa käyttää tutkimusaineistona Samuli Mänttärin opinnäytetyössä.

Materiaalia ei esitetä julkisesti muuten kuin Mänttärin opinnäytetyön yhteydessä, kuten esimerkiksi tutkimusraportissa, opinnäytetyöseminaarissa ja/tai opinnäytetyön posteritilaisuudessa.

Materiaalia säilytetään ainoastaan tutkijan omassa arkistossa.

Päiväys:

Allekirjoitus:

Nimen selvennys:

Yhteystiedot:
